

Leningradi ajalehes „Edasi” ilmunud mõttevahetus Krimmi ja Kaukaasia talurahva noorsookooli asutamisest Abhaasiasse Sulevi külla. A. Raadik (ka Radik). J. Ots. Villem Ludvik (Ludwik). Sulevi algkooli remont. Digiteeris A. Aule, kirjaviis muutmata.

Edasi (nr. 34), 27. aprill 1928, lk. 3

Sulewisse tuleks talurahwa noorsoo kool asutada.

(Mustamere ringk.)

Sotshi raionis on 5 Eesti asundust. Pole aga kõrgematüübilist kooli, kus 1. astme kooli lõpetajad oma haridust täiendada võiksid. Tähtis oleks see, et kõrgematüübiline algkool annaks noortele teadmisi aiatöö alal, mis sealsetele asunikudele peasissetuleku allikaks on.

Et Sulewi asundusel teiste asunduste keskel aiatöö alal kõige tähtsam koht on, siis oleks Sulewi ka kõige sündsamaks asukohaks talurahwa noorsoo koolile, pealegi on Sulewis ülihead kliimatingimised ja muud jaatawad võimalused.

Minu arwates oleks kool ülisuure tähtsusega mitte üksi Kaukaasia asunikudele, waid ka Krimmi Eesti asunikudele-aiapidajatele. Kohalised elanikud awaldagu selle kohta oma arwamisi.

Eeltöösid tuleks alustada juba nüüd kohe ja asi energilise ja osawa töölise kätte anda, kes ettevõtte lõplikult teostaks.

A. Radik

Edasi (nr. 50), 26. juuni 1928, lk. 3

Sulewisse tuleks talurahwa noorsoo kool asutada.

„Edasis” nr. 34 kutsub A. Raadik elanikkusid üles oma arwamist awaldama ülewalnimetatud kooli kohta, millel oleks suur tähtsus Krimmi ja Kaukaasia eestlaste kohta.

Mina, kui Krimmi noor, arwan, et kool tuleks juba sügiseks korda seada, sest lõuna pool ei ole ühtegi kõrgematüübilist kooli niihästi Krimmi kui ka Kaukaasia Eesti noorte jaoks, kus noored endi haridust täiendada võiksid. (Leningradi Eesti koolidesse ka nii palju kohti ei anta). Krimmi ja Kaukaasia Eesti noortele on see kool tingimata tarwilik.

Selleks soowin omalt poolt energilist pealehakkamist ja jõudu!

Kontshi-Schawwast. Krimmi noor.

Edasi (nr. 56), 17. juuli 1928, lk. 3

Kas wajawad Kaukaasia ja Eesti asundused talurahwa noorsoo kooli Sulewis? *)

Sm. J. Ots kirjutab:

Mõte ja soow, et Kaukaasia ja Krimmi Eesti asunduste noortele kõrgematüübilist kooli tarwis, on nagu sm. Raadik ja Krimmi noor juba „Edasi” weergudel tähendasid, on täiesti õige.

Kui waadata seda loodust ja kliimat, kus elawad Sotshi raiooni 5 Eesti asundust ja Suhumi Eesti asundused, siis peab ütleva, kuipalju jääb siin tululikkult kasutamata neid looduse andeid, mis siin kaswawad ja kaswada wõiwad.

Terwed metsad õitsewad kewadel ja kaswatawad puuwilja, millest wõiks valmistada marmelaadi, karastawaid puuwilja jooksiid ja ekstraktisid, kuid teadmiste puudusel jääb see kõik tegemata.

Sotshi linna katseaias proowimisel kaswab siin hästi Hiina tee, mandariinid ja teised subtroopika kasulikud taimed, millede kultiweerimisel oleks üleliiduline tähtsus, kuid praegu kaswab siin tululikkude taimede asemel kõiksugu nõeltega rägastikku, millest läbi ei saa, mis riided lõhki kisub ja headeks peidunurkadeks on schakaalidele — kanawargatele ja huntidele.

Sellepärast oleks minu mõte niisugune: Kool tuleks asutada Sulewi külasse, kus on olemas juba suuremad istandused ja wastaw kliima. Kool wõiks olla niisugune, mis annaks üldhariduse seitsmeaasta kooli piirides ja peale selle palju teoreetilisi ja praktilisi teadmisi kultuuriliste lõunamaa taimede kaswatamises ja nende produktide ümbertöötamises, nagu: taimede kultuuriline kaswatamine ja nende selektsioon, puuwilja ja marjade konserweerimine, marmelaadi, wiinade, puuwilja jookide ja ekstraktide valmistamine.

Õppus kestaks niisuguses koolis 4—5 aastat. Kooli astuksid neljagrupelise algkooli lõpetajad wõi sellele wastawa haridusega ja wanadusega kuni 35 aastani.

Et asjale kiiremat käiku anda ja asjalikult selle kooli tarwidusest rääkida, tuleks sellest huwitatud Eesti asunduste aktiividel koosolekuid korraldada, et wälja selgitada, kuipalju leidub soowijaid kooli astuda ja mida soowitaks õppida.

---

* Awaldame mõlemad kirjad mõtte wahetuse korras. Teeme kaukaaslastele ja krimmlastele ettepaneku arutusel olewa küsimuse kohta omad arwamised toimetusesse saata. Toimetus.

See materjal tuleks saata 1. augustiks Sulewi asundusesse kod. Wilhelm Ludwiku kätte. Adress: Сел. Сулево п. о. Ермоловское, Сочинский район, Черном. окр., ja kus wõimalik, sealt saata esitajaid Sulewi 5. augustil, et ühiselt wälja töötada ligikaudne õpeprogramm, mis wastaks kohaliku majapidamise ja kultuuri edenemisele. Tuleks komisjon walida, kes wastawate asutuste ees kooli awamiseks sammusid astuks.

Sm. A. A. kirjutab:

„Edasis” nr. 34 ja 50 kutsuwad A. R. ja keegi Krimmi noor üles arwamist awaldama talurahwa noorsoo kooli asutamise kohta Sulewis. A. R. toob ette kliimalised ja muud head küljed kooli awamiseks. Krimmi noor tahab sügisel juba kooli astuda ja selleks soowib sügiseks kooli korda seadida.

Kõik need soowitused ja head küljed on ilma mingisuguse põhjata.

Põhjused selleks on järgmised: Sulewist mitte kaugel (umbes 7—8 wersta) on hästi korda seatud talurahwa noorsoo kool, wastawa hoone ja teenijate koosseisuga. Selles koolis õpib Sulewi ja Salme noorsugu, kes oma teadust tahab laiendada, selle peale waatamata, et õppus on Wene keeles. Praegu oskab noorsugu Eesti asundustes niipalju Wene keelt, et wõib Wene õpekeelega kooli astuda. Peale selle on weel rida põhjuseid, mis ei luba kooli asutamisest rääkida. Krimmist ei tule kooli mitte ühtki noort kauguse pärast. — Kulud, mis kooli asutamisega seotud, on suured, mida kool ära ei õigusta.

Edasi (nr. 61), 3. august 1928, lk. 3

Ühisest Kaukaasia ja Krimmi talurahwa noorsoo koolist.

(Mõttewahetuse korras. Waata „Edasi” nr. 34, 50 ja 56).

Wajadus Krimmi Eesti asunduse noorsool oma kõrgematüübilise kooli järele on suur. Kõigis Krimmi Eesti asunduste 1. astme koolides õpib keskmiselt aastas 150 õpilast. Õpeaeg kestab 5 aastat, nii et kui weel seda arwesse wõtame, et kõigis asundustes üldõpetus läbi on wiidud, siis tuleb Krimmi kohta iga aasta peale 30 1. astme emakeelse kooli lõpetajat eestlast. Need on 12—23-aastas. lapsed. Krimmi oludes noorte jõudu kuni 17 aasta wanaduseni wõib talupoja majapidamistes aasta läbi wähe tarwitada. Selleni eani wõiksid kõik, ka kehwikute perekonnad, ilma suurema waewata oma lapsi koolis käia lasta. Kehwikutel on see wõimalik ainult siis, kui neil kulud oma laste peale suuremaks ei tõuse, kui koduküla 1. astme koolis, ehk teiste sõnadega, kui nad kõrgematüübilistes koolides seda toetust saawad, mida harilikult talurahwa noorsoo koolides kehwormatele õpilastele antakse. Kuid oma kõrgematüübilise kooli teostamine on meil seepärast wõimata, et asundused on liiga kaugel üksteisest. Kui ka kõigist organisatsioonilistest raskustest üle saaks, siis jääb

pearaskuseks ikkagi see, et asunikkude enamus ja nimelt kehvem osa, ei saaks seda kooli tarvitada majanduslistel põhjustel. Muidugi oleks see võimalik, kui neid õpilasi võidakse riiklisele stipendiumile võtta, mis ligemate aastate kestel aga teostamata näib olevat.

Sama sm. Raadik, kes nüüd talurahwa noorsoo kooli ettepanekuga esines Kaukaasias, katsus omalajal Krimmis kõrgematüübilist kooli luua. See kukus aga läbi just õpilaste puudusel. Ja kui ta nüüd arwab seda võimaliku olevat teostada Krimmi ja Kaukaasia peale ühte, siis kukub Krimmi suhtes ta tingimata jälle läbi. Krimmi asunikkudel ei ole võimalik, vast välja arvatud üksikud kulakud, kui nendega tahetakse rehkendada, omal kulul seal õpilasi üleval pidada. See esiteks.

Kuid päris absurd on teistel põhjustel ühist praktilist kooli, nagu seda talurahwa noorsoo kool on, asutada. Krimmi ja Kaukaasia kliima, loodus, majapidamine, kogu elu majanduslik alus on nii lahkuminewad, erilised, et sel koolil seal töötades krimmlastele küll mingisugust praktilist tähendust ei ole. Kui sm. R. ja ta mõtteosalised mitte just krimmlasi ei taha Kaukaasiasse kolida, siis tahavad nad küll sellest mõttest kinni hoides krimmlaste majandust rikkuda.

Sest võrrelge nüüd seda, mis sm. Ots Kaukaasiast kirjutab: „Terwed metsad õitsevad kewadel ja kaswatawad puuwilja, millest võiks walmistada marmelaadi, karastawaid puuwilja jookisid ja ekstraktisid”... ja edasi: „Sotshi linna katseaias proowimisel kaswab siin hästi Hiina tee, mandariinid ja teised subtroopika kasulikud taimed, mille kultiveerimisel oleks üleliiduline tähtsus, kuid praegu kaswab siin tululikkude taimede asemel kõiksugu nõeltega rä-gastikku, millest läbi ei saa, mis riided lõhki kisub ja headeks peidupaikadeks on schakaalidele-kanawargatele ja huntidele”. Krimmiga, kas wõi lõunarrannaga, kas wõib midagi ühist leiduda?! Seal subtroopika kliima lokkawa taimekaswuga, siin ainult lõuna-ida randa mööda kehwakaswuga kuiwakkliima loodus, wäiksed puud ja põõsad, kuna stepiraioon, kus kõik Eesti asundused asuwad, endast poolkõrbet, ilma ühegi metsapuuta ja põõsata kujutab. Mingisugune puu ei taha siin ilma kunstliku kastmiseta ja suure hooleta kaswada. Milleks krimmlastel teie üleliidulise tähtsusega plaanide, mandariinide, Hiina tee, pähkelpuude, siidiussi jne. kaswatamist õppida, kui Krimmis isegi eelmägede raionis kohalikud, poolkultuurilised wiinamarja põõsad talwel kinnikatmata ära külmawad. Teil on seal üleliidulise tähtsusega ploomid ja teised puuwiljad, meil aga nisu. Igaüks, kes ka pealiskaudselt kumbagi maad tunneb, ütleb kohe, et Kaukaasia Sotshi ja Batuumi raioonid on ainult aiapidamise raioonid, aga Põhja-Krimm — terawilja kaswatamise maa. Kummagi maa majanduse kultuuri tõstmine põhjeneb täiesti lahkuminewale õpetusele. Ja sellepärast ei kõlba need teadmised, mida waja Kaukaasia noortele, sugugi mitte Krimmi noortele oma kodu majapidamises.

Siis veel lõpuks organisatsiooniline küsimus. Kuidas mõeldakse koolile, mis kahe täiesti iseseisva raiooni elanikke teeniks, majanduslikku alust saada? Krimmi hariduse rahwakomissariaadi ja ka raioonide budjetist on praegu küll võimata midagi sinna saada. Võiks kooli ainult keskkoha budjetile nõutada. Kuid see on vist ka 5-aasta plaanis täitmata asi.

Krimmlane.

Edasi (nr. 72), 11. september 1928, lk. 3

Weel „Sulewi talurahva noorsoo koolist”.

(Sulewi asund., Mustamere ringk.)

„Edasis” nr. 34. 50. ja 56. arutatakse küsimust Sulewisse talurahva noorsoo kooli asutamise kohta. Kooli asutamine oleks iseenesest muidugi hea ja ilus asi, kuid siiski ei ole kooli asutamise pooldajad tuttavad praeguste oludega. Peab ütlema, et kooli awamine on praegusel ajal mitmesuguste raskustega seotud.

Juba aasta tagasi asutati raiooni poolt Sulewist wersta 10 mere ääre endise Moskwa miljonäri majasse sarnane talurahva noorsoo kool ja järgnewalt ei wõi walitsuse poolt teise samatüübilise kooli jaoks enam abi loota, kuna asunikud kooli enda kulul üles ehitada ega ülewal pidada ei jõua. Pealegi on meil wana koolimaja ümberehitus käsil, kuhu uus klassiruum ja elutoad teisele kooliõpetajale juure ehitatakse, mis ka kulu nõuab. Siiski ei tuleks ülestõstetud küsimust waka alla panna. Meie järjest paranewad majanduslised wõimad wõiwad meile mõne aja järele luba anda siiski talurahva noorsoo kooli asutamise küsimust ka Sulewis eneses päewakorrale tõsta. Selles mõttes tulekski ära kasutada waielustel antud näpunäited.

W. Ludwik.